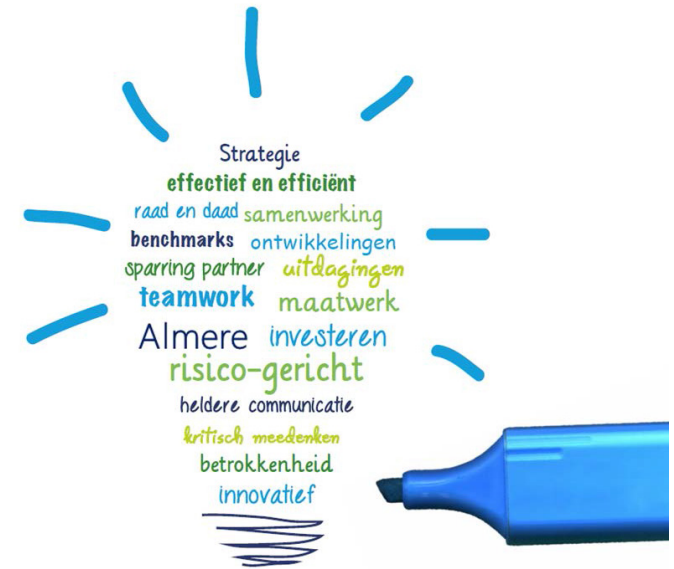

Concept
Accountantsverslag 2015
Gemeente Almere

mei 2015

Ambities realiseren.

Deloitte Accountants B.V.
Gustav Mahlerlaan 2970
1081 LA Amsterdam
Postbus 58110
1040 HC Amsterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9735
www.deloitte.nl

Aan de leden van de gemeenteraad
van de gemeente Almere
Postbus 200
1300 AE ALMERE

Onderwerp
Conceptaccountantsverslag 2015 gemeente Almere

Datum
mei 2015

Referentie
3114175740/2016.053704/mg

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2015. Daarin zijn onze belangrijkste controlebevindingen samengevat. Voorts treft u een analyse aan van de ontwikkelingen in uw vermogen en resultaat.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Almere. In overeenstemming met uw opdracht hebben wij hebben de jaarrekening 2015 gecontroleerd. Bij deze jaarrekening hebben wij op XXXX 2016 een controleverklaring verstrekt.

Dit accountantsverslag bespreken wij met u op xxxxx 2016. Bij die gelegenheid beantwoorden wij ook graag uw eventuele vragen.

Het accountantsverslag is primair bestemd voor de gemeenteraad en het college.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

cc: College van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

Conceptaccountantsverslag 2015
Gemeente Almere

Managementsamenvatting	5
Controlebevindingen jaarrekening 2015	11
Overige significante zaken	20
Analyse vermogen en resultaat	24
Overige onderwerpen	26
Bijlagen	34
Bijlage A: Rechtmatigheidsfouten- en onzekerheden	35
Bijlage B: Onafhankelijkheid	36
Bijlage C: Reikwijdte van de controle 2015	38
Bijlage D: Disclaimer en beperking in gebruik	39

Managementsamenvatting

Conceptaccountantsverslag 2015
Gemeente Almere

Managementsamenvatting

Status van de controle

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met de vooraf afgesproken planning, zoals overeengekomen in de opdrachtbevestiging van 4 november 2015.

Door onduidelijkheden bij de invoering van de decentralisaties, de veelheid aan betrokken partijen en benodigde proces- en verantwoordingsafspraken is nog niet alle informatie beschikbaar en kan de controle van het sociale domein nog niet door de gemeente en door ons worden afgerond. Dit geldt voor vrijwel alle gemeenten in Nederland. In lijn met de brief van de VNG/NBA van 12 april 2016 aan uw raad, adviseren wij om het vaststellen van de jaarrekening kort voor 15 juli 2016 te plannen. Op deze manier heeft de gemeente zo veel mogelijk tijd om informatie te verkrijgen van zorgaanbieders om de onzekerheid over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen te verkleinen. Het risico bestaat dat door het ontbreken van gecontroleerde verantwoordingsinformatie en door verwachte fouten en onzekerheden in de verantwoording van de SVB over de Pgb's onzekerheden resteren met invloed op ons oordeel bij de jaarrekening. Ook dit geldt voor heel veel gemeenten in Nederland.

Almere en wij overleggen frequent over dit onderwerp en de gemeente doet alle inspanningen om de benodigde informatie op tijd te krijgen, maar is hiervoor afhankelijk van andere partijen.

Deze rapportage is daarom onder voorbehoud van de afronding van de werkzaamheden op het sociaal domein, beantwoording van enkele resterende vragen door gemeente en onze kwaliteitscontrole op ons controledossier.

Wij zullen deze rapportage aanvullen indien daar aanleiding toe bestaat en zullen naar verwachting kort voor 15 juli 2016 onze controleverklaring bij de jaarrekening afgeven.

Reactie college

"Deloitte heeft een brief met dagtekening 19 mei 2016 gestuurd naar de gemeenteraad van Almere. In deze brief wordt aangegeven dat de afgesproken planning voor de afronding van de controle waarschijnlijk niet gehaald kan worden en dat de controleverklaring mogelijk niet voor 15 juli beschikbaar zal zijn. In de brief wordt aangegeven dat dit te maken heeft met de controle van het sociaal domein en met kwaliteitsinitiatieven die Deloitte neemt met betrekking tot de accountantscontrole in de publieke sector.

Uit nader overleg tussen de gemeente en Deloitte blijkt dat met name de kwaliteitsagenda van Deloitte tot problemen leidt. De extra doorlooptijd van de controle heeft namelijk te maken met het toezicht dat de Autoriteit Financiële Markten (AFM) uitoefent op en aanvullende eisen die de Nederlandse Beroepsorganisatie Accountants (NBA) stelt aan de kwaliteit van de controle en het controledossier van Deloitte. Om deze kwaliteit te kunnen waarborgen heeft de directie van Deloitte besloten dat de controleverklaring pas na een eigen interne review kan worden afgegeven. Dat betekent dat binnen Deloitte een onafhankelijk team het dossier van het controleteam van Almere opnieuw gaat beoordelen. Deze herbeoordeling betreft het totale controle dossier en dus niet alleen het sociaal domein. Deloitte heeft onvoldoende capaciteit beschikbaar om deze review binnen de termijn van de afgesproken planning te realiseren. Op het moment van aanbieden van het conceptrapport van bevindingen heeft Deloitte nog geen planning kunnen afgeven voor afronding van de controle. Het college betreurt deze gang van zaken en wijst er nadrukkelijk op dat dit niet te maken heeft met de kwaliteit van de oplevering van stukken door de gemeente en/of de controle van het sociaal domein."

Managementsamenvatting

Reikwijdte van de controle

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging 2015. Er is gedurende het verloop van de controle geen beperking aangebracht in de reikwijdte van onze controle. Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2015 (behoudens het hiervoor genoemde over het sociaal domein) voldoende voor de doelstelling van onze controle. Een samenvatting van de reikwijdte van de controle voor 2015 is opgenomen in bijlage C.

Controlebevindingen jaarrekening 2015

Dit jaar is het eerste jaar van onze samenwerking. In onze boardletter hebben wij al opgemerkt dat wij positieve ervaringen met Almere hebben. Dit beeld heeft zich voortgezet tijdens de jaarrekeningcontrole. De gemeente is proactief en heeft goede kennis van zaken op belangrijke dossiers zoals het sociale domein, de aanstaande wijzigingen in de verslaggevingsregels rondom de grondexploitaties en de invoering van de vennootschapsbelastingplicht in 2016. Verder hecht Almere veel belang aan het zelf controlerende vermogen van de gemeente. Dit blijkt uit kwalitatief goede verbijzonderde interne controle waarmee de organisatie zelf vaststelt of processen goed lopen en of de financiële informatie betrouwbaar en rechtmatig is. Een verbeterpunt voor Almere en voor ons is om een (nog beter) gedeeld beeld te hebben van de inhoud van het jaarrekeningdossier met onderbouwingen van jaarrekeningposten in overeenstemming met de controlestandaarden, in samenhang met de complete oplevering van stukken bij de start van de jaarrekeningcontrole. In een eerste jaar van de samenwerking moeten uw en onze organisatie aan elkaar wennen. Wij vinden dat de samenwerking en communicatie goed is gelopen. Aan beide kanten bestaat begrip en worden uitdagingen flexibel en in goede samenspraak met elkaar opgelost.

Onze indruk van de door uw gemeente opgestelde jaarstukken is positief. Naar onze mening bieden de toelichtingen op de behaalde resultaten en de afwijkingen ten opzichte van de begroting die per programma zijn opgenomen de raad voldoende grondslag om zich een oordeel over het door het college uitgeoefende financiële beheer te vormen. Voor de lezer die meer op hoofdlijnen een beeld wil krijgen is het hoofdstuk Programmarekening in één oogopslag lezenswaardig waarin in heldere bewoordingen inzicht wordt gegeven in de belangrijkste onderwerpen zoals het resultaat, de financiële positie en ontwikkelingen in de grondexploitaties.

Onze belangrijkste controlebevindingen hebben betrekking op de decentralisaties en op de grondexploitaties. Wij zullen deze managementsamenvatting afwerken nadat de hierna volgende teksten inhoudelijk zijn afgestemd met gemeente.

Grondexploitatie

Gemeente Almere heeft met de integrale actualisatie van de grondexploitaties er voor gezorgd dat deze weer aansluiten op de actuele marktontwikkelingen. Daarnaast zijn aanpassingen doorgevoerd die anticiperen op de wijzigingen in de verslaggeving (BBV). Gemeente Almere heeft een zeer omvangrijke grondpositie. Vanzelfsprekend bestaan risico's voor de nog te realiseren opbrengsten en nog te maken kosten. Deze risico's zijn adequaat toegelicht in de paragraaf grondbeleid en bij het weerstandsvermogen. Er zijn beheersingsmaatregelen getroffen om deze risico's te mitigeren. Uit onze controle blijken geen belangrijke bevindingen ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties.

Pagina xx

Managementsamenvatting

	<p>In de jaarrekening 2015 zijn belangrijke mutaties in de grondexploitaties doorgevoerd. Zo is het totaalbedrag dat is gevormd voor voorzieningen op negatieve grondexploitaties ten opzichte van de jaarrekening 2014 toegenomen met afgerond € 65 miljoen tot € 140 miljoen. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat resultaten op deelcomplexen binnen Almere Poort niet meer worden verevend.</p> <p>Overall conclusie is dat wij ons kunnen verenigen met de gekozen waardering van uw grondexploitaties in de jaarrekening 2015.</p>	
Drie decentralisaties	<p>De controle van het sociaal domein is nog onderhanden. Uw gemeenteraad kan de voorlopige jaarrekening nu al in de raad behandelen. Het formeel vaststellen van de jaarrekening kan pas na afronding van de controle van het sociaal domein en na afgifte van de controleverklaring. Op z'n laatst betekent dit behandeling in de laatste raadsvergadering voor het zomerreces.</p>	Pagina xx
Analyse vermogen en resultaat	<p>Deze paragraaf schrijven wij na ontvangst van de definitieve jaarrekening(cijfers).</p>	Pagina xx
Interne beheersing	<p>Onze Boardletter van 11 december 2015 bevat de belangrijkste bevindingen over de interne beheersing. Voor een volledig beeld verwijzen wij naar de boardletter met als belangrijke adviezen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Een integraal plan opstellen voor de risicobeheersing met als onderdeel daarbinnen de frauderisicobeheersing. Deze gemeentebrede frauderisicoanalyse periodiek delen met de gemeenteraad in het kader van de toezichthoudende rol.• Verbeteren van de betrouwbaarheid van de automatiseringsomgeving en de verbijzonderde interne controle van de gemeente uitbreiden met een eigen toets op de toereikende inrichting en beveiliging van de relevante onderdelen van de automatisering.• Actief de naleving van aanvullende voorwaarden bij verstrekte subsidies bewaken.	N.v.t.

Managementsamenvatting

Geïdentificeerde fouten en onzekerheden

Deze paragraaf vullen wij aan na ontvangst van de definitieve jaarrekening(cijfers).

De materialiteit bij planning en uitvoering van onze controle was € **XXX** zoals uiteengezet in onze controleplanning. Deze materialiteit sluit aan op de besluitvorming daarover door de gemeenteraad.

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten	€ XX
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten	€ XX

Rapporteringstoleranties

Fouten	€ XX
Onzekerheden	€ XX

Het college van burgemeester en wethouders heeft geconcludeerd dat de totale impact van de niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, niet materieel is binnen de context van de jaarrekening als geheel. De fouten en/of onzekerheden zijn uiteengezet in Bijlage A.

Verloop van de controle

De controle is in goede en prettige samenwerking met uw medewerkers uitgevoerd. Wij hebben voorafgaand aan de controle aan uw gemeente een overzicht verstrekt van de benodigde informatie om onze controle efficiënt en effectief uit te kunnen voeren. Voorafgaand aan de controle hebben we met de in het opstelproces eerst betrokken medewerkers doorgenomen. Tijdens de uitvoering van de controle bleek dat onze verwachting van de aanlevering van specificaties en onderbouwingen op onderdelen afweek van de realisatie. Wij hebben dit uiteraard besproken en door uw gemeente zijn maatregelen getroffen om alsnog de gevraagde informatie aan te leveren. Wij merken daarbij op dat onze vragen op dat aspect door een zeer beperkt aantal medewerkers moest worden opgelost, waardoor onvermijdelijk vertraging optrad. Overigens had Deloitte ook onverhoopt te maken met wat uitval en ziekte in het team waardoor enige vertraging is opgetreden. Op dit moment staat daardoor nog een (beperkt) aantal detailvragen open. Wij hebben, met deze ervaring voorgesteld om deze zomer met de medewerkers na te gaan hoe wij kunnen zorgdragen voor een soepeler controleproces voor het komende jaar. In de basis zijn wij voldoende mogelijkheden hiervoor.

Bij de totstandkoming van de SiSa-bijlage zijn veel vakafdelingen betrokken. De initiële aanlevering van bewijsstukken en onderbouwingen voor de in de SiSa-bijlage opgenomen informatie had een wisselende kwaliteit. Uw gemeente heeft aangegeven de kwaliteit in 2016 te verbeteren door SiSa structureel onderdeel te maken van de interne controle in het najaar 2016.

Managementsamenvatting

De aanlevering van de onderbouwingen voor de grondexploitaties hebben wij ook enige vertraging opgelopen doordat eerst nog besluitvorming over een aantal zaken nodig was.

Reactie college

Wij herkennen dat er op onderdelen vertraging in het verloop van de controle is ontstaan doordat de initiële oplevering van het controledossier niet compleet was. Dit heeft ook te maken met het feit dat gemeente en accountant nog niet volledig op elkaar waren ingespeeld. Het college treft maatregelen om het proces van oplevering verder te optimaliseren.

Daarnaast heeft ook de accountant te maken gehad met capaciteitsproblemen en een extra interne review, waardoor vertraging is opgetreden in de controle.

Controlebevindingen jaarrekening 2015

Grondexploitaties

Grondexploitaties

De post Onderhanden werk in de jaarrekening bevat de Bouwgronden in exploitatie. Omdat subjectieve parameters zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten die in toekomst te realiseren resultaten beïnvloeden, hebben grondexploitaties onze aandacht. Wij onderzoeken de robuustheid van de onderbouwingen van nog te maken plankosten, nog te realiseren opbrengsten en uitgangspunten zoals rente en inflatieparameters door middel van een analyse op de zogenoemde 5 p's (programma en planning, prijs, parameters, plankosten). Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties nemen wij in overweging of:

- De afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken.
- De veronderstellingen onderling afhankelijk en intern consistent zijn.
- De veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- De veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente.
- De veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de uw raad.
- De veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden is historische informatie representatief voor toekomstige situaties).

Belangrijk uitgangspunt voor de grondexploitaties in Almere is dat organische groei het vertrekpunt blijft. De structuurvisie en de opgave die het Rijk aan de regio heeft meegegeven, namelijk groei en het creëren van een sterke economische noordvleugel van de Randstad, vormen de basis voor de verdere uitwerking in de exploitaties.

Onze overall conclusie is dat wij ons kunnen verenigen met de waardering van uw grondexploitaties.

In de volgende paragrafen gaan wij in op onze beoordeling van het programma en planning Woningbouw, Bedrijventerreinen en Kantoren

Woningbouwprogramma en planning

Het totale woningbouwprogramma in de grondexploitaties van de gemeente omvat 12.651 woningen. Na aanpassing in de segmentering van het woningbouwprogramma bestaat het programma uit circa 7.500 (middel)dure woningen en 5.000 goedkope woningen. Tijdens de totale looptijd van 2016 tot en met 2029 worden 904 grondverkoop voor woningen per jaar gepland. In de jaarschijf 2016 is een uitgifte van 872 woningen geprognosticeerd. Vanaf 2017 t/m 2021 stijgt de verwachte uitgifte tot grond voor gemiddeld 1.264 woningen per jaar. Na deze periode neemt de prognose stapsgewijs af naar gemiddeld 1.068 woningen in 2022 en 2023 en gemiddeld 843 woningen per jaar in de periode 2024 t/m 2026. In de laatste drie jaar (2027 t/m 2029) zijn in totaal 796 woningen geraamd, ofwel gemiddeld 265 per jaar.

Kwalitatieve programmering

In de Notitie woningbouwprogrammering is de segmentering aangepast om beter aan te sluiten op de huidige marktontwikkelingen. Voor de genoemde opgaven zijn drie scenario's ontwikkeld waarbij telkens de volgende uitgangspunten gelden:

- Gebieden waar de uitgifte al 'behoorlijk' ver is gevorderd worden afgemaakt volgens huidige segmentering.
- Toplocaties blijven ingezet worden voor topprogramma aangezien deze locaties zich bij uitstek lenen voor duur programma.
- Grondexploitaties die pas starten over 5 of 10 jaar worden nu nog niet aangepast. Het gaat vooral om een goede/marktconforme verdeling van goedkoop en duur op de korte termijn. De juiste segmentering voor deze gebieden kan het beste worden bepaald op het moment dat deze gebieden concreet aan de orde zijn.

Grondexploitaties (vervolg)

De gemeenteraad heeft gekozen voor scenario 2 en dit programma is ook verwerkt in de grondexploitaties. Hierdoor is ca. € 12,5 mln. extra voorziening in de jaarrekening 2015. Omdat de gemeenteraad heeft gekozen voor scenario 2, zijn binnen de grondexploitaties circa 7.500 (middel)dure woningen opgenomen in de periode 2016 t/m 2029. Dit betekent gemiddeld 550 (middel)dure woningen per jaar. Dit is lager dan de bandbreedte van 610 tot 770 woningen per jaar in het advies van een extern bureau.

De overige circa 5.000 woningen worden uitgegeven in de periode 2016 t/m 2029 en vallen in het goedkope segment. Dit sluit aan bij de realisatiecijfers van uitgaven van woningen in het goedkope segment van de afgelopen jaren.

Op basis van bovenstaande onderbouwing achten wij het totale programma en de planning in de gemeente Almere van 2016 t/m 2029 aannemelijk. Wel zien wij de volgende aandachtspunten in de afzetplanning:

- De ontwikkeling van maximaal 15.000 woningen in Oosterwold is een forse uitbreiding van het aanbod in de gemeente Almere (en Zeewolde) en dus een risico voor een aantal gemeentelijke grondexploitaties. De mate waarin dit plan concurreert met de gemeentelijke grondexploitaties is lastig te schatten door het unieke profiel van Oosterwold, onduidelijkheid over de omvang en herkomst van de doelgroep en het ontbreken van een einddatum en planning. Positief aan de ontwikkeling is dat een deel van de opbrengsten via het Fonds Verstedelijking Almere richting de gemeente vloeit.
- Ten opzichte van de gemiddelde realisatie in de periode 2009-2015 is de planning ca. 85 woningen per jaar ofwel ca. 10% hoger. Het risico is dat deze planning niet wordt gehaald; daar staat de relatief hoge realisatie in 2014/2015 echter tegenover. Tevens is het van belang hierbij te melden dat de periode 2009-2015 meerdere crisisjaren bevat en dat er een financiële buffer voor een lagere realisatie is gevormd.

Bedrijventerreinen

Het programma voor bedrijventerreinen in de grondexploitaties van 2016 t/m 2032 sluit aan op de totale vraagraming van het externe onderzoeksbureau over deze periode. Het programma is daarmee aannemelijk, waarbij het volgende in ogenschouw genomen dient te worden:

- Het externe onderzoeksbureau gaat uit van een gelijkmatige uitgifte in de jaarschijven t/m 2025, terwijl de gemeente Almere kiest voor een groeiscenario voor de uitgifte in de periode tot en met 2020. Dit groeiscenario achten wij raadzaam, maar dit levert tegelijkertijd een hogere raming op in de jaarschijven 2021 t/m 2026 dan wordt geadviseerd (namelijk gronduitgifte van gemiddeld 12,1 ha. per jaar in plaats van 10,3 ha. per jaar) en vormt een risico voor de grondexploitatie.
- De fasering bevat een risico als deze wordt afgezet tegen de recente realisatiecijfers. In de periode 2009 t/m 2015 is sprake van een gemiddelde gronduitgifte van 3,1 ha per jaar. De komende jaren dient er sprake te zijn van structurele toenemende marktvraag om het geraamde afzettempo van gemiddeld 8,3 ha per jaar ook daadwerkelijk kunnen realiseren. Dit risico wordt ondervangen doordat Almere voorzichtigheidsbuffers heeft ingebouwd in onder andere de gekozen hoogte van de prijzen voor deze grondopbrengsten die hiervoor zijn ingerekend en daarnaast in het MPGK rekening gehouden met zogenoemde projectoverstijgende voorzieningen die risico's in de fasering kunnen opvangen. De gemeente heeft het scenario van verdere uitfasering voor zowel woningbouw als bedrijventerreinen financieel vertaald in een risico en dit 'Voorzichtig scenario MPGK 2016' meegenomen in de risicoanalyse.

Kantoren

Gelet op de structurele problematiek in de kantorenmarkt is bij de actualisatie van de grondexploitaties de programmering voor kantoren naar beneden bijgesteld. Wij achten dit een verstandige keuze.

Het huidige kantorenprogramma in de grondexploitatie is nagenoeg geheel onderbouwd met een contract met een grote partij, Amvest. In dit contract zijn afnameverplichtingen opgenomen die kunnen leiden tot het risico van overprogrammering, maar het financiële effect daarvan ligt voornamelijk bij Amvest. Wij hebben begrepen dat er geen indicaties zijn dat Amvest haar financiële/afname verplichtingen naar de toekomst toe niet kan nakomen, zoals Amvest dit ook in het verleden heeft gedaan.

Grondexploitaties (vervolg)

Plankosten

Wij kunnen instemmen met de in de grondexploitatie verwerkte ramingen voor plankosten.

Parameters

onderstaande tabel zijn de gehanteerde parameters van de gemeente Almere weergegeven.

Parameters	2016	2017 – 2018	2019 – 2025	Vanaf 2026
Kostenstijging	2%	2%	2%	2%
Opbrengststijging woningbouw en maatschappelijke voorzieningen	1,00%	1,00%	1,50%	0%
Opbrengststijging bedrijven en commerciële voorzieningen	0%	1,00%	1,50%	0%
Rente	2,25%	2,25%	2,25%	2,25%
Disconteringsvoet	2%	2%	2%	2%

gehanteerde parameters (bron; Verwerkingsinstructies MPG A 2016 def)

Wij hebben geen opmerkingen bij de percentages voor kosten- en opbrengstenstijging en disconteringsvoet. Ten aanzien van het rentepercentage van 2,25 procent merken wij op dat 2,25 procent thans mogelijk is, maar dat op grond van de recent definitief geworden notitie van de commissie BBV bij de actualisatie 2017 gerekend zal moeten worden, bij ongewijzigde omstandigheden, met 2,16%. Gelet op de positieve boekwaarden van de grondexploitaties heeft dat voor de gemeente een positief financieel effect.

Prijs

Wij kunnen instemmen met de in de grondexploitatie ingerekende prijzen.

Civieltechnische ramingen

Wij kunnen instemmen met de in de grondexploitatie verwerkte ramingen voor civieltechnische kosten.

Reactie college

De afgelopen jaren hebben wij veel maatregelen genomen om het grondbedrijf op orde te houden. In deze jaarrekening hebben we de laatste stappen gezet. De waardering en programmering van onze grondvoorraden is realistisch. De accountant bevestigt dit positieve beeld.

Floriade

Het jaarverslag bevat een aparte paragraaf over de Floriade. U heeft ons gevraagd om aan de hierin opgenomen informatie aandacht te besteden.

Een goede verantwoording start met een goede projectbegroting en een adequate projectadministratie. Wij hebben vastgesteld dat de begroting voor Floriade is opgesteld. Ook heeft de gemeente een aparte projectadministratie ingericht waarin de kosten en opbrengsten van Floriade worden geboekt, zodat een centraal beeld bestaat.

Via een deelwaarneming zijn wij nagegaan dat de verantwoorde kosten in 2015 van € 2,6 miljoen betrekking hebben op het project Floriade. Met de materialiteit voor de jaarrekeningcontrole als geheel hebben wij tevens onderzocht of kosten met betrekking tot de Floriade op andere projecten of kostensoorten in de administratie van Almere zijn geboekt die daarop geen betrekking hebben. Dit hebben wij niet aangetroffen.

Om het project in financieel opzicht goed te kunnen bewaken is een stelsel van budgetbewaking van belang. Daarbij horen onderwerpen en aspecten die in het kader van onze jaarrekeningcontrole niet zijn onderzocht. Te denken valt aan:

- Is bij het opstellen van de begroting een zodanig proces gehanteerd dat de begroting voldoende betrouwbaar is.
- worden verschillen tussen realisatie en begroting voldoende frequent en met voldoende diepgang geanalyseerd.
- is er een toereikend systeem van management- en bestuursinformatie waarlangs ambtelijk apparaat, college en raad periodiek worden geïnformeerd.

Vanuit onze waarnemingen heeft de gemeente een stelsel van budgetbewaking ingesteld. Dit hebben wij inhoudelijk niet getoetst.

Als u dat wilt kunnen wij in 2016 nagaan of het begrotingsproces en de management- en bestuursinformatie toereikend zijn. Graag denken wij mee over de doorontwikkeling hiervan.

Reactie college

Het college is van mening dat er voldoende aandacht is besteed aan een stelsel van budgetbewaking. Dit uit zich in de managementrapportages, stoplichtenrapportage en wordt via de reguliere budgetcyclus (paragraaf Floriade) ook met de raad besproken. Wel wil het college graag in het najaar met de accountant in gesprek om te kijken of er nog aanvullende maatregelen moeten worden genomen.

Fonds Verstedelijking Almere

Vanaf 2015 bevat het jaarverslag, analoog aan Floriade, een aparte paragraaf over de inkomsten en uitgaven via het Fonds Verstedelijking Almere.

Wij hebben onderzocht, met de materialiteit van de jaarrekening als geheel, of de ten laatste van het fonds gebrachte kosten daadwerkelijk hierop betrekking hebben en passen binnen de begroting. Hieruit komen geen afwijkingen.

Wij merken op dat de lasten 2015 met € 0,8 miljoen nog relatief beperkt zijn, omdat het jaarplan pas medio 2015 door de raad is vastgesteld en de projecten later zijn gestart.

Drie decentralisaties

(deze paragraaf is onderhanden, wordt aangepast als de controle af is)

De controle van het Sociaal Domein verloopt landelijk stroef. Onderliggende oorzaak is dat gemeenten afhankelijk zijn van de aanlevering van informatie door derden (zorgaanbieders, SVB). Deze derden blijken niet allen in staat om deze informatie tijdig aan gemeenten en uitvoeringsorganisaties als Stipter aan te leveren, waardoor ook in het verantwoordingsproces van deze partijen vertragingen ontstaan. Dit landelijk beeld is ook op de gemeente Almere van toepassing.

De controle van het Sociaal Domein is onderhanden en bevat de onderstaande geldstromen (exclusief de Participatiewet, die via de SiSa wordt verantwoord en waarvan de controle is afgerond; zie elders in dit rapport).

1. Zorgadministratie via Stipter (€ 20 mln)
2. Subsidies (€ 70 mln)
3. Voorlopige schatting nog te ontvangen facturen zorgaanbieders (€ 27 mln)
4. Taken via Aankoopcentrale (€ 34 mln)
5. Pgb (€ 12 mln)
6. Crediteuren en afsluitboekingen (€ 11 mln)

De status van de controle is als volgt:

Ad 1: D14t betreft ingekochte zorg voor jeugd regionaal en WMO lokaal en jeugd lokaal. Stipter verzorgt voor de gemeente Almere en voor de regiogemeenten de administratieve afwikkeling van de zorgverlening. Stipter legt hierover verantwoording af met een controleverklaring van de accountant van Stipter. Hoewel de gemeente goede afspraken heeft gemaakt met Stipter over de verantwoording en de accountantscontrole daarop, geven deze geen zekerheid over de volledigheid van de zorgkosten 2015 en bestaat geen zekerheid over de werkelijke prestatielevering van de gedeclareerde zorg. Uw gemeente ondervangt dit met eigen werkzaamheden aan de hand van het landelijke IZA-protocol. Nog niet alle verantwoordingen zijn ontvangen. Wij zullen dit nog controleren. Wij hebben wel al werkzaamheden uitgevoerd op de rechtmatigheid van de afgegeven beschikkingen door uw gemeente en hebben geen controlebevindingen.

Ad 2: Deze zorggelden heeft de gemeente beschikbaar gesteld via een subsidie. Onze controle geeft geen aanleiding tot opmerkingen. De gemeente moet de verantwoordingen van de instelling nog vaststellen. Medio mei ontbreekt van circa 64% van de subsidieontvangers de verantwoording. Bij jaarlijks terugkerende subsidieverstrekingen kunnen wij de gegevens van de vaststelling van het jaar ervoor gebruiken. Dit jaar kan dat nog niet en bestaat vooralsnog onvoldoende zekerheid dat de subsidie volgens de subsidievoorwaarden is besteed. Uw gemeente voert daarom eigen werkzaamheden om vast te stellen dat de prestatielevering aan de subsidievoorwaarden voldoet. Wij zullen dit nog controleren.

Ad 3: Uw gemeente heeft alle contracten aangesloten op het onderhanden werk dat de instellingen zelf hebben opgegeven. Per contract is nagegaan of de input van de instellingen, of dat de contractwaarde aangehouden moet worden. De daadwerkelijke onderbouwing door de instellingen dat de prestatie is geleverd, zullen wij nog controleren. De gemeente zal hierbij de (medio mei voor circa 10% nog te ontvangen) rapportages van de instellingen en haar accountant inzake de juistheid en rechtmatigheid van de geleverde prestaties betrekken.

Ad 4: Deze zorgkosten hebben betrekking op de taken van de aankoopcentrale. Wat betreft de prestatielevering geldt hetzelfde als hiervoor bij de rapportages van de instellingen. De gemeente controleert de lasten door afstemming met de door de gemeente afgegeven beschikkingen. Wij zullen dit nog controleren.

Drie decentralisaties

(deze paragraaf is onderhanden, wordt aangepast als de controle af is) vervolg

Ad 5: Over de Pgb's bestaat landelijke discussie. De SVB dient gegevens aan te leveren over de juiste en rechtmatige besteding van de Pgb's. De SVB is het afgelopen jaar veel in de publiciteit geweest als gevolg van de uitvoeringsproblemen bij het Pgb. De SVB beheert de Pgb's per klant. De facturen van de door de klant gecontracteerde zorgaanbieders worden door de SVB betaald. Daartoe moet de factuur eerst gecontroleerd worden met het contract tussen de klant en de zorgaanbieder en de beschikking van de gemeente. Dit omvangrijke administratieve proces leidde in 2015 tot achterstanden in de betaling van de facturen van de zorgaanbieders. Om de continuïteit van de zorg niet in gevaar te brengen, heeft de staatssecretaris in de loop van 2015 besloten om de facturen zonder een volledige controle door de SVB te laten betalen. De controle van de rechtmatigheid van de betalingen is daarna door de SVB in samenspraak met hun accountant opgepakt. De accountant van de SVB doet bij de SVB onderzoek naar de rechtmatigheid van de besteding van de gemeentelijke middelen. De eventuele onrechtmatigheden bij de SVB worden meegenomen in het rechtmatigheidsoordeel bij de gemeentelijke jaarrekening. Wij zullen onze controleverklaring 2015 bij de jaarrekening van de gemeente Almere afgeven nadat de accountant van de SVB zijn rechtmatigheidsoordeel heeft afgegeven. De gemeente wacht de uitkomst af van de landelijke discussie. Wel heeft uw gemeente voorwerk gedaan door de gemeentelijke beschikkingen af te stemmen met de administratie van de SVB.

Ad 6: Dit zijn de kosten die toerekenbaar zijn aan de taken van het sociaal domein. Deze kosten hebben onder meer betrekking op inkoop van rolstoelen, vervoersdienste, aanpassing woningen en het Landelijke Transitie Arrangement.

CAK:

Het Centraal Administratie Kantoor (verder: CAK) is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO), belast met de uitvoering van wettelijke taken in het domein van zorg en welzijn in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Een belangrijk deel van de taken omvat het vaststellen en innen van wettelijk verplichte eigen bijdragen. Het CAK wisselt voor deze taken op grote schaal gegevens uit met zorginstellingen, zorgkantoren, gemeenten, Belastingdienst, UWV en de SVB.

Het CAK int namens de gemeenten de eigen bijdragen voor de WMO voorzieningen. De door uw gemeente verantwoorde eigen bijdragen over 2015 bedragen € 4 mln. Dit bedrag bestaat alleen uit de in 2015 ontvangen eigen bijdragen. In dit bedrag zijn niet opgenomen de vorderingen en de nog te innen eigen bijdragen van het CAK op de klanten. Het CAK verstrekt de gemeenten, evenals voorgaande jaren, op dit punt geen financiële informatie.

De verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van het vaststellen van de eigen bijdragen ligt wettelijk bij het CAK en is daarom geen gemeentelijke verantwoordelijkheid. De oorzaak van de onzekerheid over de juistheid en volledigheid van de verantwoorde eigen bijdragen 2015 ligt buiten de gemeente. De gemeente kan hierop ook geen interne controles verrichten.

Reactie college

Er komt steeds meer informatie beschikbaar van de zorgaanbieders. Deze informatie moet nog worden beoordeeld door Deloitte en kan consequenties hebben voor de controleverklaring. Als de wijzigingen van materiële omvang zijn kan dit nog invloed hebben op de nu gepresenteerde jaarrekeningcijfers. Uw raad wordt hierover zo spoedig mogelijk geïnformeerd.

Verbonden partijen

Bevindingen

Op 10 november 2014 heeft de commissie BBV een notitie verbonden partijen uitgebracht. Verbonden partijen en samenwerkingsverbanden spelen bij gemeenten namelijk een steeds belangrijkere rol. De gemeente besteedt activiteiten uit bij gemeenschappelijke regelingen en/of andere partijen. Het risico voor gemeenten blijft echter wel bestaan, ook al is de activiteit uitbesteed. Door de huidige economische omstandigheden is het nog belangrijker om scherp zicht te houden op de (financiële) performance van de verbonden partijen. Almere onderhoudt bestuurlijke en financiële banden met stichtingen, publiek-private samenwerkingsverbanden, overheidsvennootschappen en gemeenschappelijke regelingen. Deze verbonden partijen voeren gemeentelijke taken uit en leveren een forse bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. De participatie in verbonden partijen levert Almere voordelen op, maar leidt ook tot financiële en bestuurlijke risico's.

Op 2 december 2010 heeft u de Kadernota Verbonden Partijen vastgesteld. Hierin staan 5 kaders vermeld waarbinnen een transparante en eenduidige afweging wordt gemaakt voor de uitvoering van gemeentelijke taken door verbonden partijen, voor de inrichting van de samenwerkingsrelatie en voor de afspraken omtrent de informatievoorziening. Verder is om de nieuwe en bestaande relaties met verbonden partijen vorm te geven conform deze kadernota in 2011 het Actieplan Verbonden Partijen opgesteld. Hierin hebt u, per verbonden partij is een op maat gesneden sturingsarrangement ingericht gebaseerd op het risicoprofiel licht of zwaar, en zijn op basis daarvan keuzes gemaakt voor de wijze van vertegenwoordiging in de verbonden partij, de monitoring en de informatiestroom vanuit de verbonden partij naar uw gemeenten en naar uw raad. In opzet heeft u het beheersinstrumentarium hiermee goed opgezet.

De uitwerking van de risicoanalyses van de verbonden partijen kan onzes inziens nog wel uitgebreid worden. De in het bijlagenboek opgenomen informatie is op dit aspect summier. Wij adviseren om zaken als solvabiliteitsratio, liquiditeit, fiscale risico's en claimrisico's expliciet op te nemen.

Reactie college

De informatie over de risico's van verbonden partijen is momenteel opgenomen in de paragraaf risicobeheersing en weerstandsvermogen en in de paragraaf verbonden partijen. Conform de nieuwe BBV voorschriften zal vanaf de begroting 2017 alle relevante informatie in het programmaplan worden opgenomen. Het college verwacht dat dit een positieve bijdrage zal leveren aan het inzicht in de verbonden partijen.

Subsidiebaten (exclusief SiSa)

Bevindingen

Naast specifieke middelen die via SiSa worden ontvangen en verantwoord, ontvangt de gemeente ook op individuele basis subsidies voor specifieke uitgaven en projecten vanuit bijvoorbeeld de provincie of de EU (Efro). Aan de besteding van deze middelen zijn specifieke voorwaarden gesteld door de subsidieverstrekker en veelal dient de eindafrekening van een controleverklaring te worden voorzien.

Wij hebben aan de hand van de controle van bijvoorbeeld een Efro project, Veiligheidsexpo, vastgesteld dat de gemeente geen centraal inzicht heeft in de toegekende subsidies van waar uit vervolgens een systeem van interne beheersing is ingericht dat (aan de voorkant) waarborgt dat alle subsidievoorwaarden worden nageleefd, de administratie op de juiste wijze hierop is ingericht en tijdig worden aangemeld voor zowel een interne controle door de gemeente zelf op de concept verantwoording als de externe accountantscontrole.

Hierdoor loopt de gemeente het risico subsidie inkomsten te derven omdat niet aan de voorwaarden wordt voldaan en/of niet tijdig een gecontroleerde verantwoording kan worden overlegt aan de subsidieverstrekker.

Wij adviseren u de procedure aan te scherpen zodat dit centrale inzicht er komt en vervolgens de interne beheersing op betreffende subsidiedossiers wordt ingericht c.q. verstevigd.

Reactie college

De accountant adviseert om de procedures aan te scherpen zodat er meer centraal inzicht komt in de toegekende subsidies en bijbehorende subsidievoorwaarden. Het college onderzoekt de mogelijkheden dit centrale inzicht te vergroten.

Overige significante zaken

Conceptaccountantsverslag 2015
Gemeente Almere

Single information, Single audit

Proces totstandkoming SiSa-bijlage

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramen een zevental documenten aan het CBS te leveren. De SiSa-bijlage die opgenomen is in de jaarrekening is opgesteld door de gemeente. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de door u opgemaakte SiSa-bijlage en de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2015. Hierbij stellen wij de juistheid van de gegevens in de SiSa-bijlage vast. Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

Fouten en onzekerheden SiSa-bijlage

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2015 in het kader van SiSa zijn verantwoord. Wij doen dit met een tabel, die wij ook moeten opnemen als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn. Per regeling is hierin aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd:

Nr.	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2015 (OAB)	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
D10	(Volwassenen)Onderwijs (participatiewet) 2015-2017	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
E11B	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) SiSa tussen medeoverheden	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	n.v.t.	€ 0	n.v.t.

Fouten en onzekerheden SiSa-bijlage (vervolg)

G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) totaal 2014	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2015	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2015	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
Totaal		n.v.t.	€ 0	n.v.t.

Begrotingsrechtmatigheid

Bevindingen

De normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet de gemeenteraad zelf nader invullen en concretiseren. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de gemeenteraad, zodat de gemeenteraad hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Een overschrijding van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn oordeel. Essentieel is dat de raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die zijn gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij opneemregelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat de gemeenteraad geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat de accountant deze kostenoverschrijdingen niet betreft bij de beslissing of hij al dan niet een goedkeurend rechtmatigheidsoordeel kan afgeven.

Daarnaast moet de accountant deze kostenoverschrijdingen - waarvan het college in de jaarrekening moet aangeven dat de raad deze nog dient te autoriseren - in het verslag van bevindingen aan de orde stellen. Extra lasten die zijn gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig.

In totaal heeft uw gemeente € XXX miljoen aan lasten begroot (na wijziging), tegenover € XXX miljoen werkelijke lasten. Dit is in totaal een onderrealisatie van € XXX miljoen (XXX %). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € XXX miljoen begroot, tegenover € XXX miljoen werkelijke baten. In totaal gaat het om een hogere realisatie aan baten van € XXX miljoen (XXX %).

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Op diverse programma's zijn begrotingsoverschrijdingen op de lasten te constateren.

Bevindingen (vervolg)

Deze zijn in te delen in de hierna opgenomen categorieën (voor zover deze de rapporteringstolerantie van € XX overschrijden), zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
			Onderhanden

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van deze overschrijdingen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten, waarin een analyse van de begrotingsafwijkingen en de begrotingsrechtmatigheid 2015 is opgenomen (vanaf pagina xxx).

Analyse vermogen en resultaat

Conceptaccountantsverslag 2015
Gemeente **Almere**

Vermogen en resultaat

Deze paragraaf schrijven wij op basis van de definitieve jaarstukken

CONCEPT

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

Vragen uit de politieke markt

Tijdens de politieke markt heeft u ons een aantal specifieke aandachtspunten voor onze controle gegeven. Dit zijn:

Vraag: Kan het Auditplan 2015 aan de gemeenteraad verstrekt worden?

Reactie Deloitte: Wij hebben het Auditplan 2015 met u besproken en toegezonden aan de griffie.

Vraag: Besteed aandacht aan de Floriade

Reactie Deloitte: In de paragraaf grondexploitaties van dit accountantsverslag hebben wij dit onderwerp verder uitgewerkt.

Vraag: Besteed aandacht aan Treasury

Reactie Deloitte: Wij zijn nagegaan of de gemeente zich bij het aantrekken van middelen heeft gehouden aan de procedures in het treasurystatuut. Er zijn in 2015 geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken. Wel is in 2015 € 49,7 miljoen kortlopende financiering aangetrokken. Wij zijn nagegaan of is voldaan aan artikel 2 van het Treasurystatuut dat regelt dat kortlopende geldleningen alleen als kasgeldlening, Commercial Paper contract of als rekening courant overeenkomsten mag worden aangegaan. De financieringsbehoefte is ingevuld met een daggeldlening U/G, dat kwalificeert als kasgeldlening. Daarmee is voldaan aan de voorwaarden van het treasurystatuut.

Wat ons op overigens opvalt aan het treasurystatuut is dat ten aanzien van kortlopende geldleningen naast de genoemde voorwaarden in artikel 2 geen aanvullende voorwaarden zijn opgenomen ten aanzien van de hoogte van de geldleningen of de instelling waar de gelden worden aangetrokken. Deze voorwaarden zijn wel opgenomen ten aanzien van langlopende leningen. Tevens wordt in artikel 7 vermeld dat het college zorg moet dragen voor de inrichting van functiescheiding behorende bij de treasuryfunctie, in het treasurystatuut is hier verder geen uitwerking aan gegeven.

Reactie college

Ten aanzien van de kortlopende geldleningen zijn er in het Treasurystatuut geen aanvullende voorwaarden opgenomen ten aanzien van de hoogte van de geldleningen omdat er wordt verwezen naar de Wet FIDO welke voorziet in regelgeving rondom de Kasgeldlimiet. Het document Nadere Regels uitvoering Treasurystatuut voorziet in de inrichting van functiescheiding behorende bij de treasuryfunctie.

Vraag: Besteed aandacht aan de risico's en risicobeheersing in het Sociaal Domein

Reactie Deloitte: In de Boardletter 2015 hebben wij met de quick scan een eerste invulling gegeven aan dit onderwerp. In dit accountantsverslag hebben wij in een eerder hoofdstuk dit onderwerp verder uitgewerkt.

Vraag: Besteed aandacht aan de grondexploitaties

Reactie Deloitte: In de paragraaf grondexploitaties van dit accountantsverslag hebben wij dit onderwerp verder uitgewerkt.

Overige onderwerpen

Vragen uit de politieke markt (vervolg)

Vraag: besteed aandacht aan de Tomingroep

Reactie Deloitte: De Tomingroep is een belangrijke verbonden partij voor uw gemeente. Ter uitvoering van de Wsw verleent Almere het Werkvoorzieningsschap jaarlijks een bijdrage die (maximaal) zo groot is als de doeluitkering van het Rijk (2015: € XX miljoen). Via de gemeenschappelijke regeling staat de gemeente Almere garant voor Tomingroep voor 40% van € 6,3 miljoen (€ 2,5 miljoen) alsmede voor de overdracht van Kompaan activiteiten aan Tractio (€ 1,3 miljoen) (gegevens 2014). Dit is ook tot uitdrukking gebracht in de risicoparagraaf van uw gemeente.

Tomingroep voert onder meer de Sociale Werkvoorziening uit. In de wetgeving zijn belangrijke wijzigingen geweest die onder meer inhouden dat de nieuwe instroom op basis van de wet sociale werkvoorziening gestopt is. Daarmee wijzigt ook het risicoprofiel waarmee het belang deze partij goed te volgen toeneemt. Tomingroep heeft nog geen definitieve jaarstukken voorzien van een controleverklaring verstrekt over 2015. Deze worden (pas) in jun 2016 verwacht. Daarmee wordt niet voldaan aan de voor een gemeenschappelijke regeling in de wet vastgelegde termijn van 15 april. Wel is er een concept-jaarrekening beschikbaar.

Hieruit blijkt dat een bescheiden positief resultaat is behaald. In de concept-jaarstukken is opgenomen dat risico's die van invloed kunnen zijn op de toekomstige cijfers zijn:

- Sociaaleconomische ontwikkelingen die leiden tot bezuinigingen op de rijkssubsidie, in casu de Participatiewet.
- Landelijke ontwikkelingen en regelgeving met betrekking tot de sociale werkvoorziening.
- Uitkomsten van Cao-onderhandelingen voor SW-medewerkers.
- Politieke ontwikkelingen, Europese richtlijnen en renteontwikkelingen.
- Rol van werkvoorzieningsschap Tomingroep in het gemeentelijk activerend arbeidsmarktbeleid.
- Onvoldoende resultaat in Tomingroep BV om het resultaat van het Werkvoorzieningsschap aan te vullen.
- Tijdigheid en volledigheid van doorstorting van de subsidie door de deelnemende gemeenten.

De resultaten van het Werkvoorzieningsschap Tomingroep kunnen de komende jaren als gevolg van bovengenoemde zaken fluctueren. Voor Tomingroep BV wordt jaarlijks een kwantificering gemaakt van de bedrijfsrisico's en het weerstandsvermogen. Deze uitkomst, gebaseerd op de balans per 31/12/2014, geeft voor de directie reden om het huidige risico als laag te kwalificeren. De jaarstukken bieden ons echter zelfstandig onvoldoende informatie dit te staven. Wij adviseren u hierin uw toezichthoudende rol navraag naar te doen.

Overige onderwerpen

Vragen uit de politieke markt (vervolg)

Het weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2015 1,5 mln. Voor zover de reserves niet toereikend mochten zijn, komt een eventueel programmatekort uiteindelijk voor rekening van de deelnemende gemeenten.

Reactie college

De herstructurering van de Tomingroep heeft aandacht van het college. Zoals in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is aangegeven heeft de Tomingroep een bedrijfsplan uitgewerkt voor de herstructureringsopgave. Daarnaast heeft de Tomingroep de opdracht gekregen de risico's inzichtelijk te maken en te voorzien van acties. Het college heeft vertrouwen dat dit toereikend is om de toekomstige herstructurering tot een goed einde te brengen.

Follow-up adviezen voorgaand jaar

De vorige accountant heeft in het accountantsverslag 2014 adviezen en aandachtspunten gegeven. In het kader van de transitie informeren wij u over de opvolging daarvan.

- 1. Het tijdig, goed kwalitatief en volledig opleveren van het jaarrekeningdossier voor de grondexploitaties.*
Bevinding Deloitte: De stukken zijn een week na aanvang van de controle opgeleverd omdat de financiële effecten van de laatste interne besluitvorming nog verwerkt moesten worden. Ook het verkrijgen van inzicht in het boekwaardenverloop op totaalniveau van de grondexploitatie heeft extra tijd gekost. Voor het overige hebben wij optimale ondersteuning van de organisatie ontvangen bij de controle en de beantwoording van onze vragen.
- 2. Betrek de looptijd van de (NIEGG) projecten in de te maken keuzes/actualisering van de programmering voor de stad.*
Bevinding Deloitte: Met de actualisatie van de grondexploitaties in het maart en april 2016 heeft Almere hieraan invulling gegeven. De niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) zijn, in lijn met nieuwe verslaggevingsrichtlijnen waarin NIEGG als categorie in de balans niet meer voorkomt, verantwoord als vaste activa of als actieve exploitatie onder het onderhanden werk.
- 3. Reken de voorziening voor programmering kantoren in de betreffende grondexploitaties.*
Bevinding Deloitte: Met de actualisatie van de grondexploitaties in maart en april 2016 is hieraan invulling gegeven.
- 4. Het uitvoeren van een kwaliteitstoetsing op de SiSa.*
Bevinding Deloitte: Dit punt heeft in 2016 nog aandacht nodig en uw gemeente treft maatregelen. Wij zijn hier eerder in dit rapport op ingegaan.
- 5. Verbeter de sturing op de BDU, vooral gericht op de toevoeging van € 2 mln rente aan te besteden BDU-middelen.*
Bevinding Deloitte: In december 2015 heeft uw gemeente een bevestiging ontvangen van de provincie Flevoland waarmee de provincie duidelijkheid geeft over de afwikkeling van de niet bestede BDU-middelen inclusief de rente. Deze afwikkelingsbrief is verwerkt in de SISA-bijlage 2015 en de nog te besteden rente van circa €2,7 miljoen is rechtmatig besteed aan de uitvoering van de BDU.

Overige onderwerpen

Follow-up adviezen voorgaand jaar (vervolg)

6. *Breng de toelichtingen in het jaarverslag eenduidig overeen met hetgeen is voorgeschreven in het BBV.*
Bevinding Deloitte: Om de programmarekening 2014 leesbaar te houden was bepaalde informatie opgenomen in het Bijlagenboek. Het betrof hierbij specifiek de informatie inzake verbonden partijen. Wij hebben het jaarverslag en de jaarrekening 2015 getoetst op het voldoen aan de verslaggevingseisen van het BBV. Na enkele aanpassingen resteren geen opmerkingen. De informatie over verbonden partijen is nu, conform het BBV, opgenomen in de paragraaf Verbonden Partijen.
7. *Maak afspraken over de wijze van verantwoorden door de zorgaanbieders en de eventuele verwachte werkzaamheden van de huisaccountant van de zorgaanbieders en leg deze vast in een controleprotocol.*
Bevinding Deloitte: De gemeente heeft in de contracten met de zorgaanbieders bepalingen opgenomen over het moment en wijze van verantwoorden. Eind 2015 zijn landelijke afspraken ontstaan over de verantwoording langs het zogenaamde "IZA-protocol". Wij adviseren het college deze afspraken te evalueren. Het jaar 2015 was voor het sociaal domein duidelijk een overgang- en leerjaar.
8. *Monitoring op Zorgveiling B.V. (Stipter) moet meer aandacht krijgen.*
Bevinding Deloitte: De gemeente heeft op dit onderwerp nadrukkelijk regie genomen in 2015 naar aanleiding van de bevindingen over 2014 met betrekking tot de huishoudelijk hulp. De in 2015 nieuwe taken op het sociaal domein kennen echter een eigen dynamiek en problematiek, waarover wij u in de paragraaf Drie decentralisaties in dit rapport hebben geïnformeerd.

Actualiseer de Kadernota beleid rondom reserves en voorzieningen uit 2005 en betrek hierin kaders voor de financiële positie

Bevinding Deloitte: In de paragraaf weerstandsvermogen is toegelicht dat de kadernota, als onderdeel van de versterking van het risicomanagement, in 2016 wordt geactualiseerd.

Bevestigingen van het college

Wij hebben van het college een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Vanwege Decentralisaties wordt dit onderwerp nog geactualiseerd.

Meningsverschil met management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het college geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controle-opdracht door het college en de medewerkers van de gemeente Almere de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overige onderwerpen

Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) geldt vanaf 1 januari 2013. De WNT regelt dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen zijn gefinancierd beloningen van topfunctionarissen openbaar maken, ook als deze onder de maximale bezoldiging van € 173.000 blijven. Daarnaast dienen gemeenten het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) met een bezoldiging boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2015 zijn de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers niet overschreden.

Naleving van wet- en regelgeving overige

Wij hebben geen kennis van te rapporteren omstandigheden in verband met het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiserings-omgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen.

In het kader van de jaarrekeningcontrole 2015 van gemeente Almere heeft Deloitte Risk Services B.V. in samenspraak en op verzoek van Deloitte Accountants B.V. een IT audit uitgevoerd. In onze Boardletter hebben we u inhoudelijk over onze bevindingen geïnformeerd.

Onze conclusie daarbij was dat wij, vanuit accountantsperspectief, door onze bevindingen op IT-gebied, bij onze controle niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid van de informatie uit de financiële systemen en op de interne controles binnen deze systemen. Wij hebben daarom voor het jaar 2015 onze controle 'om het geautomatiseerde systeem heen' uitgevoerd door aanvullende steekproeven waarmee wij voldoende bevestiging hebben verkregen dat de in de administratie 2015 opgenomen cijfers betrouwbaar zijn.

Daarnaast heeft de gemeente eind 2015 een actieplan opgesteld met als doel om begin 2016 voldoende waarborgen te creëren in de IT-omgeving. Dit is ook van belang omdat de eigen interne controles van de gemeente uitgaan van de betrouwbaarheid van de informatie uit de financiële systemen. Op verzoek van het college heeft Deloitte Risk Services in het voorjaar van 2016 opnieuw een IT Audit uitgevoerd op de maatregelen die tijdens de eerste IT Audit niet werkten. Hierbij is gecontroleerd op opzet en bestaan van de nieuwe maatregelen. Deloitte Risk Services heeft vastgesteld dat het grootste deel, maar niet alle, de bevindingen uit 2015 in opzet is opgelost. Naar de stand van nu resteert nog een beperkt aantal maar wel belangrijke observaties waardoor wij op dit moment niet nog niet zonder meer kunnen steunen op de systemen. Op moment van schrijven van dit accountantsverslag worden de controlebevindingen afgestemd en daarbij wordt uiteraard nadrukkelijk ingegaan op de te nemen maatregelen om de observaties weg te nemen.

Overige onderwerpen

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiserings-omgeving (vervolg)

Cyber security

Wij vragen tevens uw aandacht voor cyber security. Cyber security is relevant voor de huidige systemen, waarbij een juist niveau van beveiliging essentieel is om de privacy van uw cliënten en medewerkers te borgen. Een hardnekkige misvatting is dat cyber aanvallen alleen plaatsvinden bij bepaalde types organisaties zoals high-profile technology bedrijven. De realiteit is echter dat elke organisatie waardevolle data heeft te verliezen. De meeste aanvallen die plaatsvinden zijn generiek en gebruiken geautomatiseerde applicaties die elke kwetsbaarheid misbruiken die ze aantreffen. Wij verwijzen naar onze brochure over Cyber die wij aan de gemeente hebben verstrekt.

Reactie college

De accountant geeft aan dat het college adequaat is omgegaan met de aanbevelingen uit de boardletter om extra maatregelen te treffen voor de beveiliging van de IT omgeving. Op enkele aanbevelingen moeten nog aanvullende werkzaamheden plaatsvinden om te waarborgen dat de accountant in 2016 volledig op onze geautomatiseerde gegevensverwerking kan steunen. Deze aandachtspunten worden in de komende maanden in overleg met Deloitte opgelost.

Fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het management van de gemeente Almere, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht.

Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2015 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Overige onderwerpen

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 is de gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). De jaarrekening 2015 bevat nog geen vennootschapsbelasting. In het kader van onze natuurlijke adviesfunctie hebben wij aandacht gehad voor de voorbereidingen door de gemeente.

In januari 2015 is de gemeente gestart met het inventariseren van activiteiten die mogelijk onder de Vpb vallen. Uit de inventarisatie blijkt dat het grootste belastingeffect optreedt bij het grondbedrijf. Om te bepalen of het (actieve) grondbedrijf een belastingplichtige activiteit is voor de Vpb, heeft de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) de zogenaamde Quick Scan ontwikkeld. Deze Quick Scan neemt als uitgangspunt de meerjarenprognose grondexploitaties (MPG) en corrigeert daarbij een aantal posten, waaronder stortingen (bijvoorbeeld vanuit de algemene dienst), rente en grondbedrijf vreemde activiteiten. Als na correctie het saldo positief is, vormt dit een indicatie dat het grondbedrijf een onderneming vormt. Deze Quick Scan moet in beginsel voor drie jaar worden gemaakt. De quick scan wijst op een positief saldo van € 300 miljoen, dat vooral wordt veroorzaakt door het elimineren van rente. De gemeente Almere ervaart de belastbaarheid van het grondbedrijf als onredelijk en probeert steun te vinden voor die stelling bij onder meer de VNG. De afstemming van de openingsbalans met de Belastingdienst staat daarom momenteel on hold.

Verder hebben wij uit de bespreking met uw interne fiscalist het volgende begrepen:

- Parkeren is vermoedelijk belast. De gemeente waardeert de parkeergarages per 1 januari 2016 voor de openingsbalans 2016.
- Verbonden partij Floriade BV zal naar de aard van de activiteiten belastingplichtig zijn, hoewel onzeker is of belaste winst wordt gerealiseerd.
- Oosterwold is een passieve / faciliterende grondexploitatie en zal waarschijnlijk niet leiden tot belastingplicht.
- IBBA startersleningen wordt nog beoordeeld.
- Geen (noemenswaardig) risico is er voor vastgoed, geen risico voor afval.
- Dienstverlening voor derden (vergunningen voor Diemen en stoplichten zonder winstopslag voor Lelystad) is beperkt. Er is aandacht voor de fiscaliteit van detachering aan de omgevingsdienst.
- Reclame is een versnipperde, passieve activiteit binnen de gemeente en lijkt geen ondernemingsactiviteit.

De gemeente heeft een duidelijk plan voor het voorbereiden van de financiële administratie op de belastingplicht, zodat in mei 2017 aangifte kan worden gedaan. In dit kader wordt in de administratie een groot aantal activiteiten met bijbehorende grootboeknummers geïdentificeerd die worden gelabeld als (vermoedelijk) belast/ onbelast.

De gemeente pakt dit dossier actief en met kennis van zaken op.

Bijlagen

Bijlage A: Rechtmatigheidsfouten- en onzekerheden

Rechtmatigheid

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de Kadernota Rechtmatigheid 2013 en in het door de gemeenteraad vastgestelde normenkader is het kader voor de controle op de rechtmatigheid opgenomen. Deze normen zijn vastgelegd in het controleprotocol van de gemeente. Bij de controle op de rechtmatigheid hebben wij de volgende fouten en/of onzekerheden geconstateerd:

Toelichting	Bron normenkader	Fout of onzekerheid
-------------	------------------	---------------------

Wordt nog aangevuld.

Bijlage B: Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheidsregels in Nederland

Op 16 december 2013 heeft de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) de nieuwe Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) vastgesteld. De ViO is van toepassing op **alle cliënten** waar assurance-opdrachten worden uitgevoerd en is van kracht vanaf 1 januari 2014. De ViO vervangt de nadere voorschriften voor onafhankelijkheid (NVO).

Met de nieuwe ViO beoogt de beroepsorganisatie tegemoet te komen aan de verwachtingen van het maatschappelijk verkeer en daarmee bij te dragen aan het vertrouwen in het accountantsberoep. Hierna geven wij een toelichting op enkele onderwerpen uit de ViO die van belang zijn in het kader van onze dienstverlening aan uw organisatie.

Eén set van regels voor alle assurance-opdrachten

In de onafhankelijkheidsregels is sprake van één set van regels voor alle assurance-opdrachten, zoals de controle of beoordeling van een jaarrekening, een subsidieverklaring, een verklaring bij een IT-systeem of een assurance-rapport bij een maatschappelijk jaarverslag. In de oude regels werd een onderscheid gemaakt tussen controleopdrachten en overige assurance-opdrachten, waarbij de onafhankelijkheidsvoorschriften voor controleopdrachten strenger waren.

Regelgeving voor adviesdiensten

Combinaties van assurance en advies (non-assurance) werkzaamheden zijn onder de ViO nog steeds toegestaan. De ViO introduceert wel een strak toetsingskader voor de evaluatie van alle non-assurance diensten, wat betekent dat voor aanvang van overige dienstverlening altijd een onafhankelijkheidsanalyse in het dossier dient te worden opgenomen. De ViO leidt daarmee tot een verzwaarde documentatieplicht. Het toetsingskader in de ViO is gebaseerd op de principes in de internationale onafhankelijkheidsregels van de Code of Ethics van de International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA). Deze internationale onafhankelijkheidsregels worden door Deloitte nageleefd.

Langdurige betrokkenheid bij uw organisatie

In de ViO opgenomen dat een maatregel is vereist indien senior leden van het assurance-team (waaronder de eindverantwoordelijke accountant, maar ook andere senior teamleden) langdurig betrokken zijn bij dienstverlening aan dezelfde organisatie. Van langdurige betrokkenheid is in elk geval sprake als een senior teamlid gedurende zeven aaneengesloten jaren betrokken is bij dienstverlening aan dezelfde organisatie. De audit partner op de opdracht, Marc Dubbelman, is conform de definitie van de ViO langdurig betrokken bij de controle van de gemeente Almere. Een maatregel om deze bedreiging af te dekken, kan een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling (OKB) zijn. De bedreiging voor de onafhankelijkheid is bij de gemeente Almere afgedekt doordat een derde registeraccountant, niet betrokken bij deze controle, maar wel beschikkend over voldoende expertise op het vlak van lokaal bestuur, een review uitvoert op ons auditdossier, de zogenoemde OKB.

Marketing en Reclame

In de ViO is een nieuwe bepaling opgenomen over marketing en reclame. Vooral is het niet toegestaan om met een assurance-cliënt een relatie aan te gaan waarbij de accountantsorganisatie zich in het kader van reclame of marketing associeert of laat associëren met de assurance-cliënt. Van associatie is sprake indien de onderlinge relatie als onderdeel van reclame of marketing openbaar wordt gemaakt.

Geschenken en gastvrijheid

De regels voor het ontvangen en verstrekken van geschenken en gastvrijheid zijn aangescherpt. Het uitgangspunt is dat het ontvangen en verstrekken van geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid niet past in een relatie tussen de accountant en de gecontroleerde organisatie. Deze regels gelden niet alleen voor de leden van het assurance-team, maar ook voor de accountantsorganisatie, andere onderdelen van het netwerk en haar bestuurders. Er is een drempel in de regels opgenomen van € 100.

Voor geschenken met een waarde van meer dan € 100 is de eindverantwoordelijke accountant gehouden om:

- Te onderbouwen waarom het geschenk of de uiting van gastvrijheid gepast is
- Een melding te doen bij een aangewezen persoon binnen Deloitte.
- Vooraf met het toezichthoudend orgaan van uw organisatie af te spreken hoe zij hierover geïnformeerd wil worden.

Deze bepalingen gelden tevens voor persoonlijke uitingen van gastvrijheid. Hieronder wordt verstaan het voor de andere partij of persoon betalen van kosten van uitstapjes, reizen, lunches, diners en dergelijke die geen zakelijk karakter dragen.

Overgangsbepalingen

De nieuwe onafhankelijkheidsregels treden in werking per 1 januari 2014. Voor bestaande opdrachten en/of relaties waarbij een onafhankelijkheidsbedreiging speelt gelden overgangsbepalingen.

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de 'Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)' en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Almere in 2015 voldoende is gewaarborgd. Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hierna opgenomen.

Aanvullende dienstverlening

Wordt bij afronding controle geactualiseerd.

Op grond van de door ons getroffen maatregelen (volledige scheiding van opdrachtteams, en het uitvoeren van een OKB op de controle-opdracht door een van het audit team onafhankelijke director), zijn wij van mening dat onze onafhankelijkheid in voldoende mate is gewaarborgd.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan Almere of een bij Almere betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Er is in 2015 geen sprake geweest van geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben.

Bijlage C: Reikwijdte van de controle 2015

De opdracht die u ons heeft verstrekt

Binnen het kader van de meerjarige overeenkomst tussen uw gemeente en Deloitte Accountants B.V. tot het controleren van uw jaarrekening bevestigen wij formeel elk jaar de onderlinge afspraken met een opdrachtbevestiging. Met de opdrachtbevestiging van 4 november 2015 heeft u ons op meer gedetailleerde wijze opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2015.

De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van de Gemeente Almere. In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle.

Onze controleaanpak bestaat in hoofdlijnen uit drie fasen: de risicoanalyse, de interim controle en de jaarrekeningcontrole.

Gezamenlijke risicoanalyse als basis

Onze controle start met het maken van een analyse van de risico's waar u als gemeente mee te maken heeft. Deze risicoanalyse zien wij als een gezamenlijke actie van ons controleteam en vertegenwoordigers van uw gemeente en maakt deel uit van ons pre-auditgesprek. Het doel hiervan is om op basis van gezamenlijke kennis van uw organisatie en uw omgeving tot een zo volledig en bruikbaar mogelijke risicoanalyse te komen, die als basis voor de verdere controlewerkzaamheden kan dienen. Het gaat hierbij primair om de externe risico's en de risico's in de bedrijfsvoering. Bij deze inventarisatie ligt primair de focus op de risico's op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude of fouten.

Interimcontrole

Onze risicoanalyse en de daarop gebaseerde controleaanpak richten zich niet uitsluitend op de jaarrekening zelf, maar ook op het systeem van interne beheersing. Hoe beter dat systeem functioneert, hoe meer zekerheid er bestaat dat de opgeleverde informatie betrouwbaar is, zowel tussentijds als bij de jaarrekening. Omdat deze interne beheersing het gehele jaar goed dient te functioneren, hoeven wij met de aanvang van onze controle niet te wachten totdat de jaarrekening gereed is. Onze controle vindt daarom voor een belangrijk deel al in de tweede helft van het boekjaar plaats.

Wij onderzoeken tijdens de interim controle de procesrisico's, om te bepalen of hierin voldoende beheersmaatregelen (de AO/IB) zijn getroffen. Het product van deze fase van de controle is een management letter met daarin opgenomen verbeterpunten ter verdere optimalisatie van de interne beheersing (zie paragraaf Interne beheersing).

Jaarrekeningcontrole

Bij de jaarrekeningcontrole stellen wij vast of de jaarrekening is opgesteld volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften, of de door u opgestelde jaarrekening een getrouw beeld geeft en of de baten, lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals opgenomen in het **controleprotocol**. Ook stellen wij vast dat de posten in de jaarrekening adequaat zijn toegelicht. Onze controle houdt niet in dat wij alle posten integraal controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden of onrechtmatigheden te ontdekken, rekening houdend met de materialiteitsgrenzen zoals vastgelegd in het controleprotocol 2015.

Het product van de jaarrekeningcontrole is de controleverklaring bij de jaarrekening en een verslag van bevindingen.

Scope van de opdracht

Onze controleverklaring is gebaseerd op onze controlewerkzaamheden als accountant van de gemeente Almere.

Bijlage D: Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Almere en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel, welke zal worden verstrekt in onze controleverklaring.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of "Deloitte", "Deloitte & Touche", "Deloitte Touche Tohmatsu", or other related names.

© 2016 Deloitte the Netherlands